

henseende er eksemplarisk, mangler konklusjonsstyrke; dels har det å gjøre med at den er bygd opp på pro et contra-prinsippet, hvilket er positivt fordi det hever den opp på et høyt analytisk nivå; dels at den er et »kompromiss-arbeid« mellom de seks medlemmene av Sikkerhetsutvalgets formannskap og dels ved at det saksområdet de utreder er politisk kontroversielt og sensitivt. Resultat: rapporten trækker ingen brutalt på tærne, samtidig som få vil føle noe sterkt behov for å trykke den til sitt hjerte. Her er mye tid og svette investert i å gjøre den akseptabel for alle med ømme tær. For de som kunne ønske seg et dokument som underlag for konkrete beslutninger er imidlertid rapporten mindre egnet; vagheten og fraværet av eksakte konklusjoner gjør at man har lite å reagere på, ta stilling til. Alt er med, men i uklar form. Det innebærer at beslutningstakere med utgangspunkt i rapporten kan føle behov for å fatte beslutninger ut fra egne refleksjoner, og muligens fordommer.

Det kan hevdes at dette er objektivitetens pris og resultat; verden er komplisert og sammensatt. Det gis ingen enkle svar. Det er vanskelig å være uenig i dette. Det er da heller ikke det saken dreier seg om. Denne som andre offentlige utredninger er selvsagt ikke verdinøytral; inntrykket som festner seg etter gjennomlesningen er at det er gjort bevisste forsøk på å nedtone og styra unna de mest kontroversielle verdispørsmålene. I den grad dette er riktig må forholdet ikke forveksles med at rapporten lever op til nye objektivitets-normer; forholdet er snarere at man har lyktes i å nå frem til en subjektivitet som flere kan akseptere. Det er ikke nødvendigvis en vinning. Denne innvendingen tiltross, utredningen anbefales som et meget edruldig bidrag i debatten. De historiske avsnittene er oversiktlige og fremstillingen av de strategiske doktriner og overveielser er beundringsverdige klare. Slik sett mangler den sin like i Norden.

Willy Østreng

Fritz Franzmeyer, *Approaches to Industrial Policy within the EC and its Impact on European Integration*. Aldershot: Gower, 1982, 167 s., 16,00 £.

I modsætning til mine forventninger på baggrund af titlen giver denne bog ikke en systematisk eller teoretisk fremstilling af de forskellige industripolitiske strategier i EF samt en vurdering af disses varierende betydning for integrationsbestræbelser inden for EF. Bogens indhold beskrives faktisk bedre af originalens tyske titel »Industrielle Strukturprobleme und sektorale Strukturpolitik in der Europäischen Gemeinschaft«, med den tilføjelse, at dele af analysen ses ud fra integrationsbestræbelser i EF.

På baggrund af en ret bred definition af begrebet industripolitik er størstedelen af bogen en tabelorienteret og til tider detaljeret gennemgang af sektorale strukturproblemer i de enkelte EF-lande. Således gøres der en del ud af udviklingen i forskellige indikatorer på landenes internationale konkurrencesituation, udviklingen i international handel og i udenlandske kapitalbevægelser o.l., hvilket munder

ud i en gruppering af landene ud fra deres strukturelle problemer. I den dårligste gruppe placeres Storbritannien, Irland og Italien, i mellemgruppen Belgien, Frankrig, Luxemburg og Danmark, mens Vesttyskland og Holland er de lande med den højeste produktivitet, mindst behov for investeringstilvækst og med færrest strukturelle problemer.

Givet disse forskelle i problemer redegør bogen for de nationale løsninger herpå. Strukturpolitikken placeres i konflikten mellem den mere kortsigtede bekæmpelse af arbejdsløsheden og den mere langsigtede fremme af produktivitetsvæksten. Her er specielt afsnittet om den nationale støtte til virksomheder interessant, dels fordi det sammenfatter forskellige typer af oplysninger, og dels fordi det bestræber sig på at gruppere medlemslandenes politik. Her ud over behandler bogen forskellene i strukturpolitikken ud fra forskelle i landenes politisk-administrative systemer (planlægning, myndighedernes indflydelse på investeringer, politik over for virksomhedsstrukturen), hvor især de to sidste forhold bærer ved til forklaringen af variationerne i landenes politik.

Endelig er bogens sidste trediedel en gennemgang af EF's rolle i industripolitikken. Naturligt nok lægges vægten her især på politikken i forhold til sektorer i tilbagegang (for eksempel stål, syntetiske fibre og skibsbygning), men også den mere fremadrettede industripolitik (over for a-kraft, flyindustri samt hele forsknings- og teknologiaspektet ved industriel produktion) behandles. Undervejs er det ganske klart, at EF's væsentligste mål mere har været - og må være - at søge en harmonisering af de nationale aktiviteter end at gennemføre egentlige fællesskabsplaner.

På baggrund af påvisningen af ret forskellige problemniveauer i medlemslandene og de heraf følgende markante forskelle i strukturpolitik, samt ikke mindst de bagvedliggende forskelle i nationale målsætninger, der også vedrører udviklingen af industripolitiske mål og midler, resulterer bogen i en anbefaling for EF's politik. I stedet for at søge en egentlig integration gennemført, hvor den er mulig (for eksempel i forbindelse med bevarelse af eksisterende industristrukturer) skal Fællesskabet - i hvert fald under de gældende økonomiske betingelser - snarere søge at kanalisere nationale midler til det fælles niveau gennem en harmoniserings- og koordineringspolitik.

Bogen samler bestemt en masse nyttige data, som den bearbejder rimeligt systematisk. Derimod giver den som nævnt ikke noget større bidrag til den teoretiske diskussion om industripolitikens udviklingsbetingelser og forskellighed, selv om en del af bogens data kan bruges i et sådant arbejde. Jeg synes også, at spørgsmålet om EF-integration står lidt svagt, idet det vel ikke kan overraske, at de nationale strukturforskelle, forskelle i strukturpolitik, forskelle i nationale ambitioner osv. hæmmer en videregående EF-integration.

Som nævnt er bogen tabelorienteret, desværre på en problematisk måde. Det virker flere steder næsten som om tabellerne bare er hobet sammen, idet der sjældent er klare henvisninger til dem, ligesom de heller ikke behandles særligt udtømmende. Værre er det dog, at den prisværdige bestræbelse på at samle data for alle EF-lande resulterer i anvendelse af ikke helt homogene kilder, der specielt giver problemer, når - og det er reglen - tabellerne ikke er nærmere forklaret.

Et eksempel herpå kan være opstillingen p. 114 over støtte til redere og skibs-

bygning. Her fremgår det ikke umiddelbart, om tabellen både dækker selektiv støtte og skibsværfternes muligheder for at anvende mere generelle støtteordninger. Og her ud over er markeringerne for Danmark næppe helt rigtige (for eksempel med hensyn til nationalisering og statsdeltagelse). Et afsluttende eksempel på vanskeligheden ved sådanne internationale opstillinger findes pp. 66 ff, hvor landenes økonomisk-politiske rådgivende organer er sammenstillet. Det hedder herom: »Among the most important (af rådgivende organer) rate the usually tripartite panels which as 'Economics and Social Council' ... play an important role in France ... Denmark and Luxemburg in the planning and decision making process at the economic level as a whole«. Hvem skulle nu have troet det?!

Niels Chr. Sidenius

Alfred Hirschman: *Shifting Involvements. Private Interest and public Action*. Oxford: Martin Robertson, 1982, 138 s., 15 £.

»Shifting Involvements« fremtræder som et i dette ords bedste forstand klassisk akademisk arbejde. Om end betegnelsen kan virke krukke, forekommer det rammende at karakterisere bogen som en diskurs, hvis fremstilling har karakter af en punkt for punkt for punkt fremadskridende og til stadighed logisk sammenhængende argumentation. Fremstillingens kvalitet underbygges af omfattende og såvel emne- som genremæssigt vidtspændende litteraturstudier. Denne belæsthed tillader forfatteren tvangsfrit at bevæge sig fra gamle politiske tænkere som Machiavelli, Rousseau og John Stuart Mills over Goethe, Pascal og Shaw til den moderne mikroøkonomis mindre navnkundige teoretikere. Resultatet er en usædvanlig læseværdig bog af en art og kvalitet, hvoraf der kun produceres få inden for politologien. Både i sin generelle argumentation og i sine detaljer formår bogen konstant at provokere læseren til at tænke med og efter.

Hirschmans overordnede problemstilling er spørgsmålet om, hvad der betinger skift i folks engagement mellem på den ene side privat forbrug og andre aktiviteter som hører privatlivet til, og på den anden side politisk og anden offentlig virksomhed. Hirschmans hypotese er, at disse skift har karakter af en cyklisk bevægelse, hvor udviklingen på et givet tidspunkt forklares af de erfaringer, som borgerne har gjort i den forudgående periode. Selv om Hirschman ikke vil frakende udefra kommende forhold, som krige og krisers indflydelse på denne udvikling, er det hans antagelse, at disse cykliske bevægelser i betydeligt omfang kan betragtes som endogent bestemte i den oven for nævnte forstand. Ligesom økonomernes cykelteorier bygger han på en forudsætning om, at en igangværende opgangskonjunktur i betydelig udstrækning kan forklares ved den umiddelbart forudgående nedgangskonjunktur.

Interessen samler sig således ikke så meget om de faktorer i udviklingen, som trækker folk i retning af ændrede præferencer som om de faktorer, der skubber